

Магістр 2 року навчання
фінансового факультету ХНЕУ ім. С. Кузнеця

ОЦІНКА РОЛІ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ В СОЦІАЛЬНОМУ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ

Анотація. Розкрито основні особливості соціального розвитку держави. Визначено фактори, що впливають на соціальний розвиток держави, розглянуто проблеми податкової політики. Виділено шляхи вдосконалення податкової політики та її вплив на соціальний розвиток України.

Аннотация. Раскрыты основные особенности социального развития государства. Определены факторы, влияющие на социальное развитие государства, рассмотрены проблемы налоговой политики. Выделены пути совершенствования налоговой политики и ее влияние на социальное развитие Украины.

Annotation. The basic features of the nation's social development are described. The factors that affect the social development of the country are considered. Tax policy issues are studied. Ways to improve the tax policy and its impact on the social development of Ukraine are highlighted.

Ключові слова: податкова політика, соціальний розвиток, держава, податки, державне регулювання.

Держава – складний механізм, в якому кожен елемент має працювати злагоджено. Лише в такому разі забезпечується ефективно та повноцінне використання всіх покладених на неї завдань. Державне управління в економічній сфері має вагомим значення. Зважена, стратегічно обумовлена податкова політика є одним із вагомих важелів державного регулювання, що здатна підвищити рівень життя населення і, водночас, забезпечити стійкий економічний розвиток країни, що, у свою чергу, веде до завоювання чітких позицій на світовому ринку [1].

Податки є особливим інструментом державного управління не лише в економічній, а й у інших сферах життя, особливо через свою стимулюючу функцію, яка здатна як негативно, так і позитивно впливати на соціальний розвиток держави [2].

Соціально розвинена держава – це держава, яка має конституційно-правовий статус, що дотримує конституційне гарантування економічних і соціальних прав і свобод людини і громадянина, і виконує відповідні обов'язки держави [3]. Означає, що держава служить суспільству і прагне виключити або звести до мінімуму невиправдані соціальні відмінності. Політика такої держави спрямована на створення умов, що забезпечують гідне життя і вільний розвиток людини.

Соціально-економічним аспектам формування та розвитку соціальної держави присвячені праці таких дослідників, як: О. Аграновська, О. Березіна, Т. Вараниця, О. Віленський, М. Кочугуєва, Г. Габіш, А. Гальчинський, М. Гриценко, Л. Ерхард, М. Етціоні, А. Мюллер-Армак, С. Наливайченко, С. Тарасова, О. Шаронов та ін. [4].

Зокрема, видається правильним висновок, зроблений Наливайченко С. П. у монографії "Механізм планомірної трансформації перехідної економіки України в соціально орієнтовану", про те, що "втручання держави в економіку необхідне там, де ринковий механізм не спрацьовує, де виявляються суттєві недоліки ринку, і особливо в перехідній економіці, де держава повинна брати на себе роль захисника громадян у соціальній сфері".

На думку С. Тарасової, соціальна держава – це така держава, в якій її обов'язки не сягають не лише забезпечення внутрішнього порядку і зовнішньої безпеки, а й відповідальності за добробут громадян. Та все ж навряд чи соціальну державу можна розуміти лише як державу, яка здійснює соціальну функцію [3].

Економічно сильною і стабільною в своєму розвитку може стати тільки та держава, законодавча база якої відповідає інтересам переважної більшості громадян. Світовий досвід засвідчує, що кожна демократична держава, яка прагне мати в суспільстві соціальний мир і злагоду, постійно вдосконалює систему оподаткування своїх громадян, для повної узгодженості інтересів усіх верств населення [5].

Однією із головних цілей формування ефективної податкової політики є поліпшення фінансового стану підприємств усіх форм власності і, особливо, пріоритетних напрямів виробництва. З одного боку, податки зобов'язані забезпечити стабільну фінансову базу держави, а з іншого – залишити достатньо коштів підприємствам та громадянам з метою збереження максимальної зацікавленості у результатах їх діяльності. Регулювання нових економічних відносин потребує гнучкої податкової політики, яка дала б змогу оптимально поєднати інтереси держави з інтересами платників податків [6].

Невідкладним завданням податкової політики є перетворення її із суто фіскального інструменту на ефективний засіб соціально-економічної стратегії держави. Податкова система має стимулювати інвестиційний та інноваційний процеси. У зв'язку з цим державі потрібно рішуче зменшувати податковий тиск, посилити захист платників податків, максимально спростити процедуру оподаткування [7].

Сучасна проблема розвитку податкової політики полягає у відсутності в Україні достатнього науково-практичного досвіду в стратегічному управлінні податковою політикою, і тому держава додержується експериментального пошуку кращих варіантів податкової системи [8].

Головними напрямками податкової політики в Україні мають стати: створення умов для динамічного розвитку підприємств та галузей народного господарства; розширення сфери малого бізнесу; підвищення добробуту населення за рахунок соціальної спрямованості бюджетних видатків; оптимізація співвідношення між фінансовими ресурсами, мобілізованими до бюджетів різних рівнів, і грошовими засобами, що залишаються в розпорядженні юридичних та фізичних осіб; посилення ролі прямих податків, зокрема податку на прибуток, податку на власність, на використовувані ресурси і скорочення непрямих податків, передусім універсальних акцизів; підвищення ролі місцевих податків; застосування економічних важелів для обмеження товарообмінних операцій [3].

Удосконалення напрямів податкової політики необхідно проводити через послаблення податкового тиску щодо тих, хто платить податки та інвестує кошти у виробництво. Для цього необхідно насамперед знизити кількість податків, тому що наше податкове законодавство цим переобтяжене [9].

Активна участь держави в соціально-економічному розвитку країни є атрибутом соціально-орієнтованої ринкової економіки. Розумний симбіоз ринкових і державних регуляторів дає можливість забезпечувати реалізацію соціально-економічних цілей розвитку суспільства: досягти високої ефективності виробництва, стабільного економічного розвитку і соціальної справедливості [3].

На соціальний розвиток держави найбільший вплив має: фінансове забезпечення країни, рівень життя населення, стабільність податкового законодавства, рівень податкового навантаження. А рівень інфляції, рівень цін та стабільність податкової політики – це ті фактори, що майже і не мають впливу на соціальний розвиток держави.

Правова база, що регламентує податкові відносини, була нестабільною, непослідовною й надмірно обтяжливою для застосування. На даний момент в Україні податкова політика має стабільні позиції. Регламентується податкова система України Податковим кодексом України, в якому передбаченні всі можливі нюанси, що можуть виникнути з питань оподаткування [10].

Система оподаткування повинна бути гранично спрощена у напрямі мінімізації трансакційних витрат, пов'язаних із нарахуванням й стягненням податків.

Вплив податків на рівень життя населення здійснюється через реалізацію їх фіскальної функції, що знаходить свій вираз у фінансовому забезпеченні та виконання державою її соціальної функції. Від того, які обсяги коштів має держава у своєму розпорядженні залежить:

можливість держави щодо регулювання економіки з метою підвищення ефективності її функціонування як головної і загальної умови зростання добробуту людей;

рівень доходу працюючих у бюджетній сфері та тих, хто потребує соціального захисту;

рівень фінансового забезпечення охорони здоров'я, освіти, культури та інших сфер життєдіяльності людей, рівень розвитку яких визначає рівень суспільного добробуту в країні [4].

Отже, податки є досить складною фінансовою категорією, а тому в створенні та реформованні сучасної податкової системи України, чи не головне місце посідає розробка концептуальних основ структури національних систем оподаткування. Проблема полягає в знаходженні меж оптимального співвідношення прямих і непрямих податків у структурі податкової системи, тобто у визначенні, на які економічні дії суб'єктів національної економіки спрямовуватиметься податковий тиск – на споживання, одержання доходів, на використання природних ресурсів тощо. Українська фінансова наука досі не визначила категорії учасників економічних відносин, що стане основним носієм податкового тягаря. Натомість ведуться постійні спроби модернізувати та трансформувати чинну податкову систему. Це робиться, насамперед з метою більшого наповнення бюджету, тобто інтереси держави є домінуючими. На сьогодні залишається відкритим питання довіри населення до держави у виборі податкової політики та побудови справедливої і зрозумілої системи оподаткування.

Наук. керівн. Єніна-Березовська А. О.

Література: 1. Лук'яненко І. Г. Напрями реформування бюджетно-податкової системи в Україні / І. Г. Лук'яненко // Економіка, фінанси, право. – 2004. – № 2. 2. Ляшенко Ю. І. Податкова діяльність держави в умовах ринкової трансформації економіки / Ю. І. Ляшенко // Фінанси України. – 1999. – № 12. – С. 121–125. 3. Прокопенко О. А. Податкова система як фактор впливу на соціально-економічний розвиток регіону / О. А. Прокопенко // Економіка та держава. – 2008. – № 2. – С. 19–23. 4. Бюджетна політика в контексті стратегії соціально-економічного розвитку України : в 6 т. / редкол. Азаров М. Я. (голова) [та ін.]. – К. : НДФД, 2004. – Т. 5 : Реформування міжбюджетних відносин і зменшення фінансової основи місцевого самоврядування. – 2004. – 400 с. 5. Самуельсон П. Економіка / П. Самуельсон, В. Нордхауз. – М. : Вільямс, 2008. – 1360 с. 6. Лелюх І. Що краще: податок на прибуток чи на витрати? / І. Лелюх // Економіка України. – 1999. – № 5. – С. 92. 7. Безпалько І. Р. Досвід оподаткування доходів фізичних осіб у зарубіжних країнах / І. Р. Безпалько // Регіональна економіка. – 2009. – № 2. – С. 159. 8. Єфименко Т. Про основні напрями реформування податкової системи України: проблеми теорії і практики / С. Єфименко // Збірник наукових праць НДФД. – 2003. – № 4. – С. 3. 9. Максимов А. С. Удосконалення системи прибуткового оподаткування в Україні / А. С. Максимов // Фінанси України. – 1997. – № 5. – С. 86–91. 10. Налоги / В. В. Буряковский и др. – Днепропетровск : Пороги. – 1998. 11. Податкова політика України: стан, проблеми та перспективи : [монографія] / П. В. Мельник, Л. Л. Тарангул, З. С. Варналія та ін. ; за ред. З. С. Варналія. – К. : Знання України, 2008. – 675 с. 12. Податкова система України / В. М. Федосов, В. М. Опарін та ін. – К. : Либідь, 1994.